

Lapseki (Çanakkale) Yöresinin Neojen Stratigrafisi Ve Gastropoda-Pelecypoda Faunası

Gastropoda-Pelecypoda Fauna And Neogene Stratigraphy of theLapseki (Çanakkale) Region

Ö. Sinem KABASAKAL, Sevinç KAPAN-YEŞİLYURT

ADRES !!!!!

sevinckapan_yesilyurt@hotmail.com

ÖZ

Bu çalışma ile Lapseki (Çanakkale) yöresinde yüzlek veren Neojen yaşlı litolojiler incelenmiştir. Çalışma alanında daha önce varlığı bilinen Neojen'e ait olan çökeller (Şentürk ve Karaköse, 1987; Taner 1977 ve 1997; Önal, 1986; Tünoğlu ve Ünal, 2001; Atabay vd, 2004) ayrıntılı olarak incelenmiş olup, içerdikleri gastropoda ve pelecypoda faunası ile Neojen stratigrafisi ve paleocoğrafyası aydınlatılmaya çalışılmıştır. İstifin temelini volkanikler (bazalt, andezit ve tüf) oluşturmaktadır. Volkanikler üzerine bazalt ve tüf çakıllarından oluşan taban konglomeraları ile uyumsuz olarak başlayan Neojen çökelleri, alt seviyelerde daha çok kırıntılı iken üst seviyelerde karbonatlı kum ve karbonatlı kumtaşı şeklinde bir litoloji sunar. Ölçülebilen toplam kalınlığı 181 metredir.

Çalışma bölgesindeki Neojen istifi 10-50 cm arasında değişen boyutta, yarı yuvarlak bazalt ve tüf çakıllarından oluşmuş taban konglomeraları ile başlar. Üzerine tüf seviyeleri ile başlayan ve cürufur ile aralanmalı olarak devam eden çakıltaşı, gri renkli çamurtaşı ve grimsi sarı, pekleşmemiş kum litolojileri yer almaktadır. Bu litolojilerin kalınlığı yaklaşık olarak 20m olup, fauna içeriğine rastlanmamıştır.

Bu seviyelerin üzerinde farklı lokasyonlarda değişik kalınlıklarla ölçülen çamurtaşı, siltli çamurtaşı, kıltaşı ve karbonatlı kumtaşı litolojilerinde Gastropoda-Pelecypoda sınıflarına ait ve Dasik havzanın Alt Romaniyen'i (Üst Pliyosen'in altı) için karakteristik olan *Theodoxus fluviatilis* (Linne), *Theodoxus (Calvertia) aff. imbricata* Brusina, *Theodoxus (Calvertia) licherdopoli scriptus* (Stefanescu), *Viviparus mammatus* (Stefanescu), *Valvata (Valavata) sulekiana* Brusina, *Valvata (Cincinnati) crusitensis* Fontannes, *Valvata (Cincinnati) piscinalis* (Müller), *Hydrobia cf. grandis* Cobalcescu, *Hydrobia ventrosa* Monfort, *Melanopsis (Melanopsis) cf. bergeroni* Stefanescu, *Melanopsis (Melanopsis) alutensis* Stefanescu, *Melanopsis (Melanopsis) sandbergeri rumana* Tournouer, *Melanopsis gorceixi proteus* Tournouer, *Melanopsis (Canthidomus) soubeirani* Porumbaru, *Melanopsis (Canthidomus) hybostoma anili* Taner, *Melanopsis (Canthidomus) hybostoma amaradica* Fontannes, *Melanopsis (Canthidomus) lanceolata* Neumayr, *Amphimelania fossariformis* (Tournouer), *Melanoides tuberculata monolithica* (Bukowski), *Radix (Radix) peregra* (Müller), *Planorbarius thiollierei* (Michaud), *Potamida (Potamida) craiovensis craiovensis* (Tournouer), *Potamida (Potamida) berbestiensis* (Fontannes), *Unio pristinus davilai* Porumbaru, *Unio subexquisitus* Jatzko, *Anadonta zmaji* Brusina, *Pisidium ammicum* (Müller), *Pisidium iasiense* Cobalcescu türleri tanımlanmıştır. Bu litolojilerin üzerine gelen karbonatlı kumtaşı litolojisinde ise Kaspik havzanın Akçagiliyen (Üst Pliyosen ve Üst Pliyosen'in üstü) katı için karakteristik olan pelecypoda sınıfına ait *Avimactra karabugasica* (Andrussow), *Avimactra ososkovi* (Andrussow), *Avimactra subcaspia* (Andrussow), *Avimactra venjukovi* (Andrussow), *Dreissena (Dreissena) polymorpha* (Pallas), *Dreissena rostriformis* Deshayes türleri tanımlanmıştır.

Faunanın paleocoğrafik yayılımı ve paleoekolojik özelliklerine göre, havzanın Erken Romaniyen'de, Dasik Havza ile benzer olduğu belirlenmiştir. Bu dönemde havzanın tatlı sularla beslenen acısu karakterinde bir iç deniz olarak geliştiği tespit edilmiştir. Erken Romaniyen'in en üstü=Erken Kuvalnikiyen'de, Öksinik-Kaspik havzalarla aynı faunayı içeren acısu özelliğindeki havzaya az da olsa tatlı su girdisi olduğu saptanmıştır. Geç Romaniyen=Geç Kuvalnikiyen'de ise tuzluluğun düşerek daha tatlı su özelliğine geçiş belirlenmiştir. Kesitin en üst kesiminde, kumlu siltli gevşek çakıltaşı, kumtaşı ve marn litolojileri gözlenmiştir. Kuvaterner'deki deniz seviyesi yükselmeleri ile oluşmuş olan bu litolojilerin istif kalınlıkları da değerlendirildiğinde Tirenien ve Monastriyen (Kuvaterner) çağlarında çökelmiş taraçalar olduğuna karar verilmiştir. Bu birimlerde *Gibbula* sp.,

Theridium (Theridium) vulgatum (Brugiere), *Columbella* sp., *Glycymeris* sp., *Chlamys* sp., *Ostrea lamellosa* Linne, *Spisula (Spisula) subtruncata triangula* (Renier) gibi denizel türler tespit edilmiştir.

Ölçülen istifin fauna içeren seviyeleri incelendiğinde, bu seviyelerin çalışma bölgesi için, stratigrafik olarak alttan üste doğru Alt Romaniyen, Alt Romaniyen'nin en üstü=Alt Kuvaterniyen, Üst Romaniyen=Üst Kuvaterniyen, Tireniyen ve Monastriyen katlarına karşılık geldiği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Neojen, Gastropoda-Pelecypoda, Romaniyen, Dasic, Kaspik.

ABSTRACT

In this study, paleontology and stratigraphy of Neogene units around Lapseki (Çanakkale) have been studied using Gastropoda and Pelecypoda.

In the investigation area, the base of the sediments that belongs to Neogene, consist of the volcanics which are formed with basalts, andesites and tuff. Neogene begins unconformity with basal conglomerate which are formed with basalt and tuff gravels. The measurable thickness of the Neogene sediments is approximately 181 meters in total.

Theodoxus fluviatilis (Linne), Theodoxus (Calvertia) aff. imbricata Brusina, Theodoxus (Calvertia) licherdopoli scriptus (Stefanescu), Viviparus mammatus (Stefanescu), Valvata (Valavata) sulekiana Brusina, Valvata (Cincinna) crusitensis Fontannes, Valvata (Cincinna) piscinalis (Müller), Hydrobia cf. grandis Cobalcescu, Hydrobia ventrosa Monfort, Melanopsis (Melanopsis) cf. bergeroni Stefanescu, Melanopsis (Melanopsis) alutensis Stefanescu, Melanopsis (Melanopsis) sandbergeri rumana Tournouer; Melanopsis gorceixi proteus Tournouer; Melanopsis (Canthidomus) soubeirani Porumbaru, Melanopsis (Canthidomus) hybostoma anili Taner, Melanopsis (Canthidomus) hybostoma amaradica Fontannes, Melanopsis (Canthidomus) lanceolata Neumayr, Amphimelania fossariformis (Tournouer), Melanoides tuberculata monolithica (Bukowski), Radix (Radix) peregra (Müller), Planorbium thiollierei (Michaud), Potamida (Potamida) craiovensis craiovensis (Tournouer), Potamida (Potamida) berbestiensis (Fontannes), Unio pristinus davilai Porumbaru, Unio subexquisitus Jatzko, Anadonta zmaji Brusina, Pisidium amnicum (Müller), Pisidium iasiense Cobalcescu species have been determined from the mudstone, claystone, carbonated sandstone lithologies. These fauna are characteristic for the Dasic basen in Late Pliocene (Romanian). Also, Avimacra karabugasica (Andrussow), Avimacra ososkovi (Andrussow), Avimacra subcaspia (Andrussow), Avimacra venjukovi (Andrussow), Dreissena (Dreissena) polymorpha (Pallas), Dreissena rostriformis Deshayes species have been determined from the upper level of the section composed of carbonated sandstone lithology. These fauna are characteristic for the Caspic basen in the Late Pliocene (Akschaglian).

First fossiliferous level has showed similarities with the Lower Romanian fauna of the Dasic Basin. According to the paleogeographic and paleoecological characteristics of the fauna; during the late Lower Romanian=Lower Kujalnikien typically has been consisted of Euxinic-Caspic Basin fauna. In the Treenean and Monastrian times, the marine fauna (Gibbula sp., Theridium (Theridium) vulgatum (Brugiere), Columbella sp., Glycymeris sp., Chlamys sp., Ostrea lamellosa Linne, Spisula (Spisula) subtruncata triangula (Renier)) have been observed.

In the Lower Romanian, the Basin was developed as brackish water character feeding by fresh water. Late Lower Romanian=Lower Kujalnikien, Basin was became more brackish character by increasing salinity. During the Upper Kujalnikien=Upper Romanian, feeding by freshwater was increased.

From bottom to top; Lower Romanian, late Lower Romanian=Lower Kujalnikien, Upper Romanian=Upper Kujalnikien, Treenean and Monastrian stages have been distinguished from the stratigraphic level of the fauna.

Key words: Neogene, Gastropoda-Pelecypoda, Romanian, Dasic, Caspic.

DEĞİNİLEN BELGELER

ATABEY, E., ILGAR, A. ve SAKITAŞ, A., 2004, Çanakkale Havzasının Orta-Üst Miyosen Stratigrafisi, Çanakkale, KB Türkiye, MTA Dergisi, S. 128, s.79-97, Ankara.

ÖNAL, 1986

ŞENTÜRK, K. VE KARAKÖSE, C., 1987, Çanakkale Boğazı ve Dolayının Jeolojisi, Maden Tetkik Arama Raporu, Rap. No. 9333, 207 s., Ankara.

TANER, G., 1977, Gelibolu Yarımadası Neojen Formasyonları ile Baküniyen Molluska Faunasının İncelenmesi, Doçantlık Tezi, A.Ü.F.F., 66s., Ankara.

TANER, G., 1997, Das Pliozan des Östlichen Dardanellen-Beckens, Türkei. Molluskenfauna und Stratigraphie, Am. Naturhist. Mus. Wien, 98A, p. 35-66, Wien.

TUNOĞLU VE ÜNAL, 2001, Pannonian-Pontian Ostracoda Fauna of Gelibolu Neogene Basin (NW Turkey), H.Ü. Yerbilimleri Uyg. ve Araş. Merk. Bülteni, S. 23, s. 167-187, Ankara.